

Toksik Ebeveynlik Davranışlarının Ergenlerde Bireyleşme Üzerindeki Çıktıları: Bir Derleme Çalışması

Gülçin KARADENİZ¹, Hafsa Sultan YILMAZ^{2**}, Sueda ÇELEBİ³, Gülşah KOPUZ⁴

ÖZ: Bu derleme çalışması toksik ebeveynlik tutumlarının ergenlerin bireyleşme süreci üzerindeki etkilerini/sonuçlarını incelemeyi amaçlamaktadır. Toksik ebeveynlik; ebeveynin veya bakım verenin çocuğa karşı tekrarlayan biçimde sergilediği; duygusal/psikolojik zarar veren, sınırları ve özerkliği sürekli ihlal eden; güven, öz-değer ve duygusal düzenlemeyi bozacak türde davranış örüntüleri olarak ele alınmaktadır. Bu kapsamda duygusal istismar (utanma, aşağılama), sürekli kontrol/ mikro-yönetim, duygusal ihmal, suçluluk/utançla manipülasyon, rol tersine çevirme (çocuğu duygusal destekleyici yerine koyma), gaslighting (manipülasyon) ve tehdit/uzaklaştırma girişimleri ele alınmaktadır. Toksik ebeveynlik bireylerin duygusal, bilişsel ve sosyal gelişim süreçlerinde çeşitli sorunlara yol açmakta ve özellikle bireyleşme süreçlerini önemli ölçüde tehdit etmektedir. Bu çalışmada sistematik derleme yöntemi benimsenmiş, Google Akademik, YÖK Tez Tarama Merkezi, Scopus ve WoS veri tabanlarında taranan/yer alan ve dahil etme kriterlerini karşılayan beş makale analiz edilmiştir. Dahil edilen araştırmaların bulguları, toksik ebeveynlik ile ergenlerin zorbalık davranışları, sosyal kaygı düzeyleri, özgüvenleri, duygusal tepkileri ve akademik başarıları arasında, bireyleşme süreciyle ilişkili anlamlı bağlantılar bulunduğunu göstermektedir. Çalışma toksik ebeveynliğin ergen gelişimi üzerindeki uzun süreli sonuçlarını vurgulayarak, psikoeğitim programları, okul temelli danışmanlık hizmetleri ve sosyal politikalarının geliştirilmesine yönelik öneriler sunmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Toksik Ebeveynlik, Bireyleşme, Ergenlik.

JEL Kodu:J13, I12

The Outcomes of Toxic Parenting on the Integration of Adolescents: A Review Study

ABSTRACT: This review aims to examine the effects/consequences of toxic parenting attitudes on the individuation process of adolescents. Toxic parenting is defined as behavioral patterns exhibited repeatedly by a parent or caregiver towards a child that cause emotional/psychological harm, constantly violate boundaries and autonomy, and disrupt trust, self-esteem, and emotional regulation. This includes emotional abuse (shame, humiliation), constant control/micromanagement, emotional neglect, manipulation through guilt/shame, role reversal (placing the child in the place of the emotional supporter), gaslighting (manipulation), and threats/expulsion attempts. Toxic parenting leads to various problems in individuals' emotional, cognitive, and social development processes and significantly threatens their individuation processes. In this study, systematic review method was adopted, five articles that were scanned/ included in Google Scholar, YÖK Thesis Review Center, Scopus, and WoS databases that met the inclusion criteria were analyzed. The findings of the included studies show significant links between toxic parenting and adolescents' bullying behaviors, levels of social anxiety, self-esteem, emotional responses, and academic achievement, all related to the individuation process. The study highlights the long-term consequences of toxic parenting on adolescent development and offers recommendations for developing psychoeducational programs, school-based counseling services, and social policies.

Keywords: Toxic Parenting, Individuation, Adolescence.

JEL Code: J13, I12

^{**} Sorumlu Yazar / Corresponding Author

¹Dr. Öğr. Üyesi, Psikoloji Bölümü, Edebiyat Fakültesi, 29 Mayıs Üniversitesi, İstanbul.
gkaradeniz@29mayis.edu.tr ORCID: 0000-0002-3315-8635

²Psikolog, İstanbul. hafsayilmazz@gmail.com ORCID: 0000-0002-5217-9685

³Psikolog, İstanbul. ssuedacelebi@gmail.com ORCID: 0000-0002-9339-7590

⁴Psikolog, İstanbul. gulsahkopuz01@gmail.com ORCID: 0000-0002-3234-1403

Giriş

Ebeveyn tutumlarının çocuğun sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimi üzerinde çevresel faktörlerden daha etkili ve belirleyici olduğu vurgulanmaktadır (Grusec ve Davidov, 2007). Ebeveynler çocuğun öğrenme yolculuğundaki ilk rehberleri olup bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimine doğrudan katkı sağlamaktadır. Çocuk gelişiminde en temel ve kapsamlı sosyal ilişkiler aile içinde kurulmakta ve bu ilişkiler arasında özellikle anne ile kurulan bağ, gelişim sürecinde belirleyici bir rol oynamaktadır. Anne-çocuk ilişkisi kişilik gelişiminin en önemli unsurlarından biri olarak belirginleşmektedir (Ersoy ve Şahin, 1999; Yavuzer, 2005). Ebeveynler ile çocuk arasındaki etkileşim ilerleyen yaşlardaki sosyal ilişkiler için temel oluşturmaktadır. Sevgi ve güvenin egemen olduğu bir aile ortamı, çocuğun sağlıklı sosyal ve duygusal gelişimini desteklemektedir (Yavuzer, 2005). VonBertalanffy'ya (1968) göre aile, birbirleriyle etkileşim halinde olan alt sistemlerden meydana gelen bütüncül bir yapıdır. İşlevsel olmayan ailelerde hiyerarşik yapının bozulduğu ve ebeveynlerin çocukları yönlendirme veya disipline etme konusunda yetersiz kaldıkları gözlemlenmektedir (Aponte vd., 1981). Özellikle davranış sorunları gösteren çocuklarda, ebeveynlerin otorite kurmakta zorlandığı ve çocuğun yaşına uygun olmayan düzeyde özerklik kazandığı görülmektedir (Christensen ve Margolin, 1988). Aile ilişkilerinde sorun yaşayan, saygı ve değer görmeyen ergenler ise bu ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla farklı yönelimler geliştirebilmektedir (Yöndem ve Eren Artan, 2018). Minuchin'e (1967) göre sağlıklı ve işlevsel ailelerde uygun hiyerarşi, belirgin ama esnek sınırlar ve bireysel farklılaşmayı destekleyen ittifaklar bulunmaktadır. Ergenlerin güvene dayalı ve yakın ilişkiler kurduklarında özgüvenlerinin geliştiği; bağlantı duygusu sayesinde baş etme becerilerini destekleyici koruyucu faktörlerden daha fazla yararlanabildikleri belirtilmektedir (UNICEF, 2002).

Toksik Ebeveynlik

Toksik ebeveynlik işlevsiz aile yapısını tanımlayan yaygın bir terim olup, sağlıklı ilişkilerin kurulamadığı aileleri ifade etmektedir (Latifa, 2023). Toksik ebeveynler yaşam tarzları ve etkileşim biçimleriyle çocuklarının aile, arkadaş ve partner ilişkilerini olumsuz etkileyen ve sağlıklı bağlar kurmalarını zorlaştıran bireylerdir. Toksik ebeveynlik çocukları duygusal ve psikolojik açıdan zorlayarak baskı altına almayı kapsamaktadır (Rifani vd., 2018). Toksik ebeveyn davranışları çocukların sosyal bağlarını ve duygusal bağlantılarını güçlendirmede zorluk yaşamalarına neden olabilmektedir (Pratiwi vd., 2020). Örneğin, toksik ebeveynler çocuklarını kendi isteklerine uygun hareket etmeleri için para veya ödülleriyle ödüllendirmekte, onları kişisel sorunlarına dahil etmekte ve taleplerde bulunduklarında suçluluk duygusu hissettirmektedir. Ayrıca, çocuklarıyla sağlıklı bir pazarlık yapmayı, sorumluluk almayı ve özür dilemeyi tercih etmemektedirler (Ulfadhilah, 2021). Dunham ve diğerleri (2012) toksik ebeveynleri rekabetçi ebeveynler, küçümseyen/dışlayıcı ebeveynler ve aşağılayıcı ebeveynler olmak üzere üç türde tanımlamaktadır. Rekabetçi ebeveynler çocuklarını kendi isteklerine göre şekillendirmeye çalışmaktadır. Bunun yanında, küçümseyen/dışlayıcı ebeveynler çocuklarını sık sık küçümsemekte ve onların hayatına dahil olmamaktadır. Dahası, bu ebeveynler evde her gün bulunmalarına rağmen, çocuklarının duygusal ihtiyaçlarını karşılamamaktadır (Ramadani, 2022). Öte yandan, aşağılayıcı ebeveynler ise çocuklarını sıkça aşağılamakta ve kendi isteklerini, hayallerini çocukları üzerinden gerçekleştirmeye çalışmaktadır (Ulfadhilah, 2021). Bu doğrultuda, toksik ebeveynlik bireylerin kendi ebeveynlerinden öğrendikleri sağlıklı ebeveynlik kalıplarını çocuklarına aktarmalarıyla ortaya çıkmaktadır (Indrawati vd., 2015). Ayrıca, belirli etkileşimlerin sıklığı ve yoğunluğu, bu hataların çocuğa zarar vermesine neden olabilmektedir. Bu etkiler uzun vadeli olabilmekle birlikte özsaygı, arkadaşlık ilişkileri ve çocuk ile ebeveyn arasındaki ilişki üzerinde olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir (Mikulincer vd., 2010).

Toksik Ebeveynlik Davranışlarının Çocuklar/Ergenler Üzerindeki Sonuçları

Ebeveynlerin, çocukların duygusal gelişimini destekleyen sağlıklı bir ortam sağlamaları son derece önemlidir. Çünkü aile içinde benimsenen ebeveynlik tarzı, çocukların duygusal

gelişimi üzerinde doğrudan etkili olan temel bir etkidir (Djamarah, 2014). Ebeveynlerin çocukluk döneminde sergilediği tutum ve davranışlar, bireylerin sosyal ve duygusal gelişimlerini ileri yaşlara kadar etkileyebilmektedir (Putri, 2024). Bu bağlamda, özellikle toksik ebeveynlik tarzlarının çocuklar üzerinde uzun vadeli psikolojik ve duygusal etkiler yarattığı, bu etkilerin ise bireyin ilerleyen yaşantısında kuracağı aile yapısını dahi olumsuz yönde etkileyebilecek travmalara neden olabileceği belirtilmektedir (Saskara ve Ulio, 2020). Toksik ebeveynliğe maruz kalan bireylerde, ilerleyen yaşantılarında duygusal ve psikolojik sorunlar yaşama riski önemli ölçüde artmaktadır. Bu bireyler çoğunlukla yoğun stres, depresyon, karamsarlık, özgüven eksikliği ve öfke kontrolü sorunlarıyla karşı karşıya kalmaktadır (Ersami ve Wardana, 2023). Bu tür psikolojik zorluklar genellikle yalnızca çocuklukla sınırlı kalmamakta, ergenlik dönemiyle birlikte yetişkinlik dönemine ve bireyin kendi ebeveynlik deneyimlerine kadar devam etmektedir. Nitekim, toksik ebeveynlik deneyimi yaşamış bireylerin, ebeveyn olduklarında benzer olumsuz tutum ve davranışları kendi çocuklarına karşı da sergileme eğiliminde oldukları gözlemlenmektedir (Sumiyati, 2014).

Toksik Ebeveynlik ve Bireyleşme

Bireyleşme kavramının kuramsal temelini oluşturan Mahler (1963), bu süreci gelişimsel bir bakış açısıyla ele almıştır. Mahler ve diğerlerine (1975) göre bireyleşme süreci doğumdan itibaren başlayan bir süreçtir. Mattanah ve diğerleri (2004) ise bireyleşmeyi ebeveynlerden, akranlardan ve diğer önemli bireylerden ayrılmakla başlayıp tutarlı ve özerk bir benliğin oluşmasına dek süren bir gelişimsel yolculuk olarak ifade etmektedirler. Buna karşılık, Rice (1992) bireyleşmeyi ergenlik döneminde ortaya çıkan kritik gelişmeler şeklinde vurgulamaktadır. Ergenliğe vurgu yapan Blos (1979) ise bu süreci yaşam boyu aktif olmasına rağmen, ergenlik döneminde merkezi bir gelişimsel görev olarak değerlendirmektedir. Bu bilgiler ışığında, ergenlik dönemindeki bireyleşme sürecinin gelişiminde, ergenin özerklik kazanması, sosyal çevresinin genişlemesi, akran ilişkilerinin öneminin artması ve ebeveynleriyle olan ilişkilerini yeniden değerlendirme ihtiyacı gibi faktörlerin etkili olduğu söylenebilmektedir (Çiçek, 2018).

Mahler ve diğerleri (1975) bu süreci, çocuğun benlik farkındalığının gelişmesi olarak tanımlarken; Blos (1967) ergenlikte başlayan bireyleşme sürecini, ebeveynlerle duygusal bağılılık sürerken aynı zamanda özerklik kazanımı olarak değerlendirmektedir. Ergenlik dönemi bireyleşme sürecinin geliştiği bir evre olup birey hem bağılılık ilişkilerini sürdürmeye çalışmakta hem de hayatına dair kararları kendi başına alma çabası içerisinde olmaktadır (Arnett, 2000). Yapılan alanyazın incelemeleri, bireyleşme sürecini etkileyen birçok faktörü ortaya koymaktadır. Rakipi (2015) ile Mattanah ve diğerleri (2004), yaptıkları çalışmalarda, ebeveynlerine güvenli bağlanan ergenlerin bireyleşme süreçlerinde daha az problem yaşadıklarını ortaya koymuştur. Kennedy (1999) ise güvenli bağlanmanın, bireyin kişisel sınırlarını tehdit altında hissetmeden tanımlamasına ve yaşamına dair yönelimler geliştirmesine olanak sağladığını belirtmektedir. Bununla birlikte; ebeveyn tutumları, öz benlik algısı, kontrol odağı ve güvenli bağlanma ilişkileri bireyleşmenin sağlıklı gelişimi üzerinde anlamlı etkilere sahiptir (İlhan ve Özdemir, 2012; Deci ve Ryan, 2000).

Karataş ve diğerleri (2019) bireyleşmeyi ebeveynlerden algılanan süreçleri ele alarak incelemişlerdir. Türkiye örneğinde gerçekleştirdikleri çalışmada bireyin ebeveynlerine yönelik bireyleşme sürecini beş boyutta ele almaktadırlar. Bunlar; *bağlanmışlık, destek arayışı, ebeveynleri hayal kırıklığına uğratma korkusu, müdahalecilik ve özgüvendir*.

Bireyleşmenin önemli bileşenlerinden biri olan ebeveynlerden algılanan destek arayışı, bireyin güçlük yaşadığı durumlarda anne ya da babasından yardım ve rehberlik bekleme eğilimini ifade etmektedir (Karataş, 2019). Ergenlik döneminde ebeveynlerden algılanan destek arayışı, bireyleşme sürecinin doğal bir bileşeni olarak değerlendirilmektedir. Bu dönemde ergenler, bağımsızlık kazanma çabası içinde olsalar da önemli kararlar ve stresli yaşam olaylarında ebeveynlerinden duygusal ve işlevsel destek bekleyebilmektedirler. Ebeveynlerin özerkliği destekleyen ve güven verici tutumları, ergenin kendilik gelişimini ve bağımsız karar alma becerilerini güçlendirerek sağlıklı bireyleşmeye katkıda bulunmaktadır. Ancak ebeveyn desteğine aşırı düzeyde ihtiyaç duyulması veya ebeveynlerin kontrolcü tutumları, ergenin psikolojik bağımsızlık geliştirmesini

güçleştirerek kimlik oluşumu ve özerklik kazanımını olumsuz etkileyebilmektedir (Blos, 1967; 1979; Deci ve Ryan, 1985; Karataş vd., 2019; Karadeniz, 2019; Steinberg, 2001). Ebeveynle kurulan bağlanmışlık ilişkisi ise bireyin duygusal yakınlık gereksinimi ile ebeveynleriyle oluşturduğu güvene dayalı iletişimi kapsamaktadır (Karataş, 2019). Ergenlik dönemi, bireyin ebeveynlerinden psikolojik olarak ayrılmaya çalışırken aynı zamanda onlarla güvenli bağlarını sürdürdüğü önemli bir gelişim evresidir. Bu süreçte güvenli bağlanma, ergenin çevreyi keşfetmesini, yeni sosyal ilişkiler kurmasını ve bağımsız kararlar almasını destekleyen koruyucu bir faktör olarak değerlendirilmektedir (Steinberg, 2001). Güvenli bağlanma örüntüsüne sahip ergenlerin, ebeveynlerinden duygusal destek alırken kendi düşünce ve tercihlerini ifade etme konusunda daha başarılı oldukları ve sağlıklı bir bireyleşme süreci geçirdikleri belirtilmektedir (Bowlby, 1988; Steinberg, 2001). Duygusal özerkliğe sahip bireyler, ebeveynleriyle yakın ilişkilerini sürdürürken kendi duygu, düşünce ve davranışlarını bağımsız bir şekilde düzenleyebilmektedir. Buna karşın, güvensiz bağlanma örüntülerinin görüldüğü ergenlerde ayrılık kaygısı, onaylanma ihtiyacı ve ebeveynlere aşırı bağımlılık gibi özelliklerin daha sık gözlemlendiği, bu durumun ise bireyleşme sürecini güçleştirebildiği ifade edilmektedir (Allen ve Land, 1999; Steinberg, 2001). Ergenlik döneminde sağlıklı bağlanma ilişkileri, bireyin özerklik kazanımını desteklerken aynı zamanda sosyal ilişkilerinde güvenli bağlar kurmasına katkı sağlamaktadır.

Ebeveynlerden algılanan müdahalecilik, bireyin kişisel sınırlarını oluşturmada zorlaştıran ve kendi beklentilerinden önce başkalarının beklentilerine önem vermesine yol açan bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Ebeveynlerin bireyin karar alma süreçlerine aşırı müdahale etmesi, bireyleşmenin sağlıklı ilerlemesini engelleyerek sosyal ilişkilerde başkalarını memnun etme davranışlarını artırabilmektedir (Karadeniz, 2019). Ergenlik döneminde bireyler, özerklik kazanma ve kendi kimliklerini oluşturma ihtiyacı içindedir. Bu süreçte ebeveynlerin ergenin kararlarını sürekli denetlemesi, arkadaş seçimlerine müdahale etmesi, özel yaşamına yeterince saygı göstermemesi, kendi beklentilerini çocuğun tercihleri üzerinde baskı unsuru olarak kullanması ve sevgi ya da onayı koşullu biçimde sunması, ergen tarafından müdahaleci davranışlar olarak algılanabilmektedir (Barber, 1996; Kakihara vd.,2010; Kakihara ve Tilton-Weaver, 2009). Buna karşılık yaşa uygun kurallar koyma, rehberlik etme ve ergenin faaliyetlerini makul düzeyde takip etme davranışları, destekleyici ebeveynlik uygulamaları olarak değerlendirilmekte ve genellikle olumsuz sonuçlarla ilişkilendirilmemektedir (Steinberg ve Morris, 2001). Araştırmalar, özellikle psikolojik kontrol içeren müdahaleci ebeveyn tutumlarının ergenlerin özerklik gereksinimini engellediğini ve bireyleşme süreçlerini olumsuz etkilediğini göstermektedir (Choe, 2023; Soenens ve Beyers, 2012; Soenens vd., 2012). Bu tür ebeveynlik uygulamalarına maruz kalan ergenlerin kendi kararlarını verme, kişisel sınırlar oluşturma ve bağımsız bir kimlik geliştirme konusunda daha fazla güçlük yaşadıkları belirtilmektedir. Ayrıca ergenler, ebeveynlerinin sevgisini ve onayını kaybetmemek amacıyla kendi istek ve ihtiyaçlarını geri planda bırakabilmekte ve davranışlarını çevrenin beklentilerine göre şekillendirebilmektedirler (Assor vd., 2004). Ryan ve diğerleri tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada (2026) psikolojik kontrol, aşırı koruyuculuk, helikopter ebeveynlik ve özerkliği kısıtlayan ebeveynlik uygulamalarının ergenlerde ve beliren yetişkinlerde özerklik gelişimini zayıflatığı, karar verme becerilerini ve öz yeterlik algısını olumsuz etkilediği, bunun yanında kaygı, depresyon ve davranış sorunlarıyla ilişkili olduğu vurgulanmaktadır. Öz Belirleme Kuramı ise ebeveyn müdahaleciliğinin ergenin temel psikolojik özerklik gereksinimini engelleyerek sağlıklı bireyleşme sürecini sekteye uğratabileceğine ve bireyin sosyal ilişkilerinde onay arama ile başkalarını hoşnut etmeye yönelik davranışlarının artmasına zemin hazırlayabileceğine dikkat çekmektedir (Deci ve Ryan, 1985; Soenens ve Beyers, 2012; Soenens vd., 2012).

Bireyleşme sürecinin bir diğer boyutu olan özgüven, bireyin ebeveyn desteğine ihtiyaç duymadan önemli yaşam kararlarını alabileceğine ilişkin inancını ifade etmektedir (Karataş, 2019). Ergenlik döneminde özgüvenin gelişimi, bireyin ebeveynleriyle kurduğu ilişkinin niteliğinden önemli ölçüde etkilenmektedir. Bu dönemde ergenler, ebeveynlerinden duygusal

destek beklemekle birlikte kendi düşünce ve tercihlerini bağımsız bir biçimde ifade edebilmeyi istemektedirler. Ebeveynlerin ergenin duygu, düşünce ve kararlarına saygı duyması, yaşına uygun seçimler yapmasına fırsat tanınması ve özerkliğini desteklemesi, ergenin kendine güvenini ve bireyleşme sürecini güçlendirmektedir (Deci ve Ryan, 1985; Steinberg, 2001). Buna karşılık, ebeveynlerin ergenin özel yaşamına aşırı müdahale etmesi, kararlarını yönlendirmesi, suçluluk duygusu yaratarak itaat beklemesi veya sevgiyi koşullu biçimde sunması, ergenler tarafından psikolojik müdahalecilik olarak algılanabilmektedir. Güncel araştırmalar, ergenlerin özellikle kişisel sınırlarının ihlal edilmesini ve duygusal manipülasyona maruz kalmalarını ebeveyn müdahaleciliğinin temel göstergeleri olarak değerlendirdiklerini ortaya koymaktadır (Choe vd., 2026). Bu tür ebeveynlik davranışlarının, ergenlerde aşırı kontrol edilme algısını artırdığı, duygusal paylaşımı azalttığı ve psikolojik uyum üzerinde olumsuz etkiler oluşturduğu bildirilmektedir (Choe vd., 2026; Zhu vd., 2026). Özgüven, aynı zamanda kimlik gelişiminin önemli belirleyicilerinden biridir (Bilgin, 2011). Kimlik gelişiminde yaşanan güçlüklerin ebeveynlerden duygusal ve işlevsel olarak ayrışamama ile ilişkili olduğu belirtilmektedir (Luyckx vd., 2007). Araştırmalar, düşük özgüven düzeyine sahip bireylerin ipotekli kimlik geliştirme olasılıklarının daha yüksek olduğunu ve bu bireylerin ebeveyn onayına daha fazla ihtiyaç duyduklarını göstermektedir (Crocetti vd., 2008). Ergenlik döneminde ebeveynlerin özerkliği destekleyen tutumları, bireyin kendilik algısını ve bağımsız karar verme becerisini güçlendirirken, kontrolcü ve müdahaleci ebeveynlik uygulamaları ergenin kendi yeterliliklerine olan güvenini azaltabilmektedir. Bu durum, ergenin kendi tercihleri yerine ebeveyn beklentilerine öncelik vermesine, dışsal onay arayışının artmasına ve bireyleşme sürecinin sağlıklı ilerleyememesine yol açabilmektedir (Deci ve Ryan, 1985; Steinberg, 2001). Son yıllarda yapılan boylamsal çalışmalar da ebeveynlerin özerklik destekleyici tutumlarının ergenlerin olumsuz kimlik algısını azalttığını ve daha sağlıklı kimlik gelişimini desteklediğini ortaya koymaktadır (Akçar ve Yüzbaşı, 2025; Koçak ve Uçanok, 2026).

Bireyleşmenin bir diğer önemli boyutu olan ebeveyni hayal kırıklığına uğratma korkusu, bireyin anne ya da babasının beklentilerini karşılayamaması durumunda yaşadığı suçluluk ve kaygı duygularını ifade etmektedir (Karataş, 2019). Ebeveyni hayal kırıklığına uğratma korkusuna eşlik eden suçluluk ve kaygı duygularının duygu düzenleme güçlükleriyle ilişkili olabileceği belirtilmektedir. Bunun yanında, duygu düzenleme sorunlarının güvensiz bağlanma örüntüleri ve kimlik gelişimindeki güçlüklerle ilişkili olduğu bildirilmektedir (Brumariu vd., 2026; Morris vd., 2017; Morsümbül, 2005; Soenens vd., 2008; Won vd., 2026). Ergenlik döneminde ebeveyni hayal kırıklığına uğratma korkusu, ebeveyn tutumlarının niteliği ile yakından ilişkilidir. Özellikle psikolojik kontrolcü ve aşırı müdahaleci ebeveynlik uygulamaları, ergenlerde ebeveyn beklentilerini karşılayamama kaygısını artırabilmektedir. Psikolojik kontrolcü ebeveynler; suçluluk hissettirme, sevgiyi koşullu sunma, duygusal manipülasyon, utandırma ve çocuğun düşünce ile duygularını kontrol etme gibi davranışlar sergileyebilmektedir. Bu tür ebeveynlik uygulamaları, ergenlerin özerklik gereksinimlerini engelleyerek ebeveyn onayına daha fazla bağımlı hale gelmelerine neden olabilmektedir (Deci ve Ryan, 1985). Güncel araştırmalar, ergenlerin ebeveynlerinden algıladıkları psikolojik kontrolün aşırı denetlenme ve duygusal baskı hislerini artırdığını, bunun da psikolojik uyumlarını olumsuz etkilediğini göstermektedir. Ayrıca bu süreçte ergenlerin ebeveynleriyle açık iletişim kurma eğilimlerinin azaldığı ve duygusal sorunlar yaşama risklerinin arttığı belirtilmektedir. Kontrolcü ve müdahaleci ebeveynlik uygulamalarının ergenlerde içselleştirilmiş sorunlar, olumsuz benlik algısı, kaygı, depresif belirtiler ve davranış problemleri ile ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Bu ebeveynlik biçimleri, ergenlerin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasını güçleştirerek yetersizlik ve başarısızlık duygularını artırabilmekte, bireyleşme sürecini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bu bağlamda, ebeveyni hayal kırıklığına uğratma korkusunun yüksek olduğu ergenler, ebeveynlerinin sevgisini ve kabulünü kaybetmemek amacıyla kendi duygu ve ihtiyaçlarını geri plana atabilmekte, bağımsız karar vermekten kaçınabilmekte ve çevrelerindeki önemli kişilerin beklentilerini karşılamaya yönelik davranışlar geliştirebilmektedirler (Aworefa ve Fletcher, 2026). Alanyazın incelendiğinde (Pratiwi, 2020; Fidayani, 2023; Ismiati, 2024), ebeveyn davranışlarının

çocuk gelişimi üzerindeki etkilerini inceleyen birçok çalışmaya rastlanırken, toksik ebeveyn tutumlarının ergenlik dönemindeki bireyleşme süreci üzerindeki çıktılarını ele alan çalışmaların oldukça sınırlı olduğu anlaşılmaktadır. Bu çalışma, alanyazındaki boşluğu doldurmayı ve ergenlikteki bireyleşme süreçlerine yönelik daha derinlemesine bir anlayış geliştirmeyi hedeflemektedir. Bu doğrultuda, mevcut derleme çalışmasının problemi şu şekilde belirlenmiştir:

Toksik ebeveynliğin ergenler üzerindeki bireyleşme süreçlerine yönelik etkileri/sonuçları nelerdir?

Yöntem

Bu çalışma, bir sistematik derleme çalışmasıdır. Sistematik derleme, belirli kriterlere göre seçilen benzer araştırmaların kapsamlı bir şekilde incelenmesi, analiz edilmesi ve sentezlenmesi yoluyla gerçekleştirilen bilimsel çalışmalardır (Yılmaz, 2021). Bu çalışma kapsamında Google Akademik, YÖK Tez Tarama Merkezi, Scopus ve Web of Science (WoS) veri tabanlarında toksik ebeveynlik değişkenini içeren araştırmalar sistematik olarak taranmıştır. Veri tabanlarında "toxic parenting", "toxic parents", "toksik ebeveynlik" anahtar kelimeleri kullanılarak arama yapılmıştır. İngilizce aramalarda Boolean operatörleri kullanılarak ("toxic parenting" OR "toxic parents") AND (adolescent OR adolescence OR teenager) şeklinde arama stratejisi oluşturulmuştur. Türkçe aramalarda ise "toksik ebeveynlik" AND (ergen OR ergenlik) ifadeleri kullanılmıştır. Aramalarda tam metnine erişilebilen, Türkçe ve İngilizce yayımlanmış çalışmalar dikkate alınmıştır.

Tüm veri tabanlarında son tarama 15 Mart 2026 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Tarama sonucunda toplam 63 çalışmaya ulaşılmıştır. Çalışmaların dâhil edilme kriterlerini karşılayıp karşılamadığı başlık, özet ve tam metin incelemesi aşamalarında araştırmacı tarafından değerlendirilmiştir. Uygunluk kriterlerini karşılayan çalışmalar sistematik derlemeye dâhil edilmiştir. Çalışma seçim sürecinde herhangi bir otomasyon aracı kullanılmamıştır. Değerlendirme sonucunda ölçütleri karşılayan 5 çalışma sistematik derlemeye dâhil edilmiştir.

Dâhil etme kriterleri şu şekilde belirlenmiştir:

1. Çalışmanın ulusal veya uluslararası hakemli bir dergide yayımlanmış makale ya da lisansüstü tez olması,
2. Örneklem grubunun ergen bireylerden oluşması,
3. Araştırmada toksik ebeveynlik değişkeninin temel değişkenlerden biri olarak incelenmesi,
4. Tam metnine erişilebilmesi,
5. Türkçe veya İngilizce yayımlanmış olması.

Dâhil edilen çalışmalardan veriler araştırmacı tarafından sistematik olarak toplanmıştır. Her bir çalışmadan yazar, yayın yılı, örneklem özellikleri, araştırma deseni, kullanılan ölçme araçları ve temel bulgulara ilişkin bilgiler standart bir veri çıkarma formu kullanılarak kaydedilmiştir. Eksik bilgi bulunan çalışmalarda çalışma yazarlarıyla iletişime geçilmemiştir. Bu süreçte de bir otomasyon aracı kullanılmamıştır.

Hariç tutma kriterleri ise şu şekilde belirlenmiştir:

1. Yinelenen (tekrar eden) kayıtlar,
2. Editöre mektup, derleme, kitap bölümü, konferans bildirisi veya tam metnine ulaşılamayan çalışmalar,
3. Toksik ebeveynliği temel değişken olarak ele almayan çalışmalar.
4. Olgu sunumları ve kitap bölümleri,
5. Çocuk ve yetişkin örneklem grubu olan makaleler,
6. Veri raporlamayan makaleler.

Sentez kapsamında dâhil edilen çalışmalar; örneklem özellikleri, araştırma deseni, kullanılan ölçme araçları ve toksik ebeveynlik ile ilişkili psikolojik değişkenler açısından gruplandırılarak karşılaştırmalı biçimde incelenmiştir. Dâhil edilen çalışmalarda toksik ebeveynlik ile bireyleşme süreci arasındaki ilişkiye yönelik sonuçlar değerlendirmeye alınmıştır. Çalışmalarda bireyleşme sürecine ilişkin raporlanan bulgular derlemeye dâhil edilmiş,

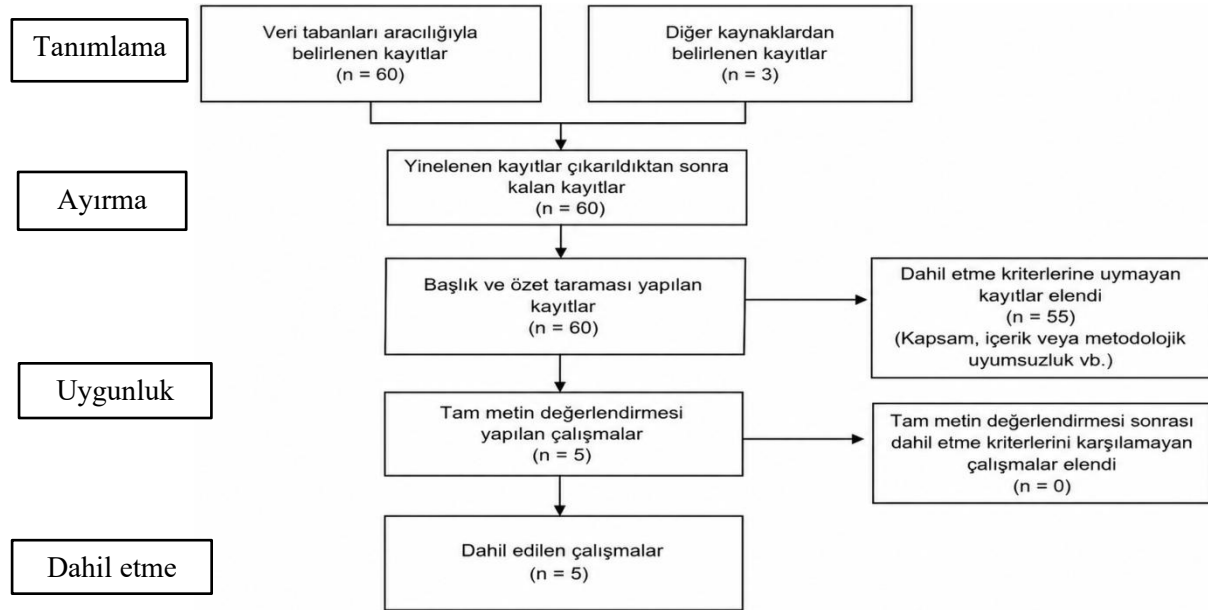
araştırmanın amacıyla doğrudan ilişkili olmayan diğer sonuç değişkenleri değerlendirme kapsamına alınmamıştır.

Bu kriterler kapsamında dahil edilen araştırmalara ilişkin temel bilgiler Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1: Derleme kapsamındaki araştırmalara ilişkin temel bilgiler

Çalışmacılar	Diğer Değişkenler	Örneklem
Budi ve Nuansa (2024)	Zorbalık Davranışı	16-18 yaş (n = 185)
Kholifah ve Itryah (2024)	Ergenlerin Duygusal Davranışları	16-18 yaş (n = 119)
Munyua ve Disiye (2020)	Akademik Başarı	11. Sınıf öğrencisi (n = 344)
Pramesti ve diğerleri (2024)	Zorbalık Davranışı	7, 8 ve 9. sınıf öğrencisi (n = 105)
Tas’adi ve diğerleri (2024)	Sosyal Kaygı ve Sosyal Beceriler	Lise öğrencileri (n = 179)

Seçim sürecinde, taranan veri tabanlarından 60 ve diğer ek kaynaklardan 3 olmak üzere toplamda 63 kayıt belirlenmiştir. Tekrar eden (yinelenen) kayıtların çıkarılmasının ardından, geriye kalan 60 kayıt değerlendirme aşamasına alınmıştır. Ayırma aşamasında, bu kayıtlardan dahil etme kriterlerine uymayan 55 çalışma elenerek ayrılmıştır (kapsam, içerik veya metodolojik uyumsuzluk gibi). Son olarak seçim yapma aşamasında, dahil etme kriterlerini karşılayan 5 araştırma çalışmaya dahil edilmiştir. Çalışma seçim süreci Şekil 1’de PRISMA akış diyagramı ile sunulmuştur.

Şekil 1. PRISMA Akış Diyagramı

Araştırmanın Etik Yönü

Bu çalışma sistematik bir derleme niteliğinde olduğundan, herhangi bir etik kurul iznine ihtiyaç duyulmamıştır.

Bulgular

Budi ve Nuansa’nın (2024) 16-18 yaş aralığında 185 lise öğrencisiyle yürüttüğü çalışmada, toksik ebeveynliğin çocuklardaki zorbalık davranışları üzerindeki etkisi incelenmiştir. Katılımcı öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun çok yüksek düzeyde toksik ebeveynlik yaşadığı ve yine önemli bir kısmının çok yüksek düzeyde zorbalık davranışları sergilediği belirlenmiştir.

Araştırmada, toksik ebeveyn stilleri ile zorbalık davranışları arasında anlamlı ilişkiler olduğu ortaya konmuştur. Özellikle duygusal ihmalkâr ebeveynlik ile zorbalık davranışları arasında dikkate değer bir ilişki saptanmıştır. Benzer şekilde, aşırı kontrolcü ebeveynlik tarzı ile zorbalık davranışları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca, baskıcı ebeveyn tutumlarının da çocuklarda zorbalık davranışlarının görülme olasılığını artırdığı gözlemlenmiştir. Katılımcıların bildirdiği zorbalık türleri incelendiğinde; sözel zorbalık (örneğin lakap takma, alay etme), sosyal zorbalık (örneğin dedikodu yapma, dışlama), fiziksel zorbalık (örneğin vurma, itme) ve siber zorbalık (örneğin dijital ortamda taciz) gibi çeşitli biçimlerde zorbalığın deneyimlendiği görülmüştür. Çalışmada ayrıca toksik ebeveynliğin, çocukların sergilediği zorbalık davranışlarının önemli bir kısmını açıkladığı bulunmuştur. Ek olarak, düşük sosyoekonomik düzeye sahip ailelerde toksik ebeveynlik ile zorbalık arasındaki ilişki daha belirgin olarak gözlemlenmiştir. Bunun yanı sıra, ebeveyn-çocuk iletişimde yaşanan kalite kaybının, çocukların zorbalık davranışı sergileme riskini önemli ölçüde artırdığı sonucuna da ulaşılmıştır.

Kholifah ve Itryah (2024) tarafından Endonezya’da 11. sınıftaki 119 öğrenciyle yürütülen nicel araştırmada, toksik ebeveynlik ile duygusal davranışlar arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonucunda, toksik ebeveynlik ile duygusal davranışlar arasında doğrusal bir ilişki olduğu saptanmıştır. Ayrıca, toksik ebeveynliğin ergenlerin duygusal davranışlarını anlamlı düzeyde yordadığı belirlenmiştir. Elde edilen bulgular, toksik ebeveynliğin ergenlerin duygusal tepkileri üzerinde güçlü bir etkisi olduğunu ve bu etkinin büyük ölçüde duygusal davranışlardaki değişimi açıkladığını göstermektedir. Araştırmada, toksik ebeveynlik düzeyinin artmasının, ergenlerin olumsuz duygusal davranışlar sergileme olasılığını artırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Munyua ve Disiye (2020) tarafından Kenya’daki 10 farklı okulda, lise üçüncü sınıfa devam eden 344 öğrenciyle yürütülen çalışmada, toksik ebeveynlik ile öğrencilerin akademik başarıları arasındaki ilişki incelenmiştir. İlgili çalışmada elde edilen bulgular, toksik ebeveynlik ile öğrencilerin akademik başarıları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve olumsuz yönde bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Yapılan korelasyon analizine göre, toksik ebeveynlik düzeyi arttıkça öğrencilerin akademik başarı düzeylerinin azaldığı saptanmıştır. Bu durum, toksik ebeveynlik davranışlarının öğrencilerin eğitim hayatı üzerinde olumsuz etkiler yarattığını göstermektedir. Araştırmada, toksik ebeveynlik puanı yüksek olan öğrencilerin, akademik başarı açısından daha düşük puanlar aldığı; buna karşılık, toksik ebeveynlik düzeyi düşük olan öğrencilerin akademik performanslarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu, toksik ebeveynlik ile akademik başarı arasında ters orantılı bir ilişki bulunduğunu göstermektedir. Yani, toksik ebeveynlik düzeyinin artmasıyla birlikte öğrencilerin derslerine yönelik ilgi ve motivasyonlarının azaldığı, dolayısıyla akademik başarılarının olumsuz yönde etkilendiği görülmektedir. Bununla birlikte, toksik ebeveynliğe düşük düzeyde maruz kalan öğrencilerin, duygusal ve psikolojik olarak daha dengeli oldukları ve bu durumun onların akademik çalışmalarına daha sağlıklı bir şekilde odaklanmalarını mümkün kıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu öğrencilerde, öğrenmeye karşı daha fazla ilgi ve içsel motivasyon gözlemlenmiştir.

Pramesti ve diğerleri (2024) tarafından yürütülen araştırmada toksik ebeveynlik modelleri ile ortaokul çağındaki öğrencilerin zorbalık davranışları arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma, ebeveynleriyle birlikte yaşayan 7, 8 ve 9. sınıf düzeyindeki öğrenciler üzerinde gerçekleştirilmiş olup, araştırmaya toplam 105 öğrenci katılmıştır. Bu çalışmada, toksik ebeveynlik ile zorbalık davranışları arasındaki ilişki incelenmiş ve iki değişken arasında anlamlı ve doğrusal bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Yapılan analizler, zorbalık davranışlarının önemli bir bölümünün toksik ebeveynlikten etkilendiğini ortaya koymaktadır. Nitekim bulgular, zorbalık davranışlarının %71,8’inin toksik ebeveynlik geçmişiyle ilişkili olduğunu, geri kalan %28,2’sinin ise başka çevresel veya bireysel faktörlerden kaynaklandığını göstermektedir. Tas’adi ve diğerleri (2024) tarafından 179 lise öğrencisi üzerinde yürütülen çalışmada, toksik ebeveynliğin öğrencilerin sosyal kaygı düzeyleri ve sosyal becerileri üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Bu makale, toksik ebeveynlik tutumlarının ergenlerin psikolojik iyi oluşları üzerinde anlamlı etkiler yarattığını ortaya

koymaktadır. Elde edilen bulgular, toksik ebeveynlik düzeyinin artmasıyla birlikte ergenlerin sosyal kaygı düzeylerinde belirgin bir yükselme olduğunu ve buna paralel olarak sosyal becerilerinde azalma yaşandığını göstermektedir. Nitekim, toksik ebeveynliğin ergenlerin sosyal kaygı düzeyini %4 oranında açıkladığı; ebeveynlik tutumlarındaki toksik unsurların artış göstermesiyle sosyal kaygının da aynı doğrultuda arttığı, toksik tutumların azalmasıyla ise sosyal kaygının azaldığı gözlemlenmiştir. Benzer şekilde, toksik ebeveynliğin ergenlerin sosyal becerileri üzerinde %4,2 oranında etkili olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda, toksik ebeveynlik düzeyinin artmasıyla sosyal becerilerde düşüş yaşandığı, buna karşılık toksik ebeveynliğin azalmasının sosyal becerilerde artışla ilişkili olduğu anlaşılmaktadır. Bu araştırma toksik ebeveynlik davranışları arasında en sık karşılaşılan örüntülerden birinin ebeveynlerin çocuklarından yüksek beklentilere sahip olması olduğunu da ortaya koymaktadır. Bu durum, çocukların üzerindeki baskıyı artırarak hem sosyal kaygı düzeylerini yükseltmekte hem de sağlıklı sosyal etkileşim kurma becerilerini olumsuz yönde etkilemektedir.

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmada, toksik ebeveynliğin ergenlik dönemindeki bireyleşme süreci üzerindeki etkileri, bireyleşme süreçlerinde ebeveynlerden algılanan yapılar (Karataş vd., 2019) üzerinden incelenmiştir. Bu yapılar; bağlanmışlık, destek arayışı, ebeveynleri hayal kırıklığına uğratma korkusu, müdahalecilik ve özgüvendir. Derleme kapsamında dahil edilen beş çalışmaya ait bulgular, toksik ebeveynliğin ergenlerin bireyleşme süreçlerini nasıl biçimlendirdiğini ele almıştır. Bireyleşme sürecinin bir parçası olan *bağlanmışlık*, ailede ebeveynlerden görülen sevgi, saygı, anlayış, güven ve desteğin; ergen açısından ne denli önemli olduğunu ortaya koymaktadır (Karataş vd., 2019). Toksik ebeveynliğe ait bulgular incelendiğinde, Budi ve Nuansa (2024) ile Pramesti ve diğerleri (2024) tarafından yürütülen çalışmalarda, toksik ebeveynliğin çocukların zorbalık davranışlarına yönelmesinde belirleyici bir faktör olduğu ortaya koyulmuştur. Bu durum, sağlıklı ebeveyn-çocuk ilişkisine sahip ergenlerin ebeveynlerinden sevgi, saygı ve anlayış görememesi sonucunda sosyal ilişkilerinde saldırgan ve zarar verici davranışlar geliştirmelerine zemin hazırlayabileceğini göstermektedir. Öte yandan, toksik ebeveynlik ergenlerin duygusal gelişimi üzerinde de etkili olabilmektedir. Nitekim Kholifah ve Itryah'ın (2024) çalışmasında, toksik ebeveynlik düzeyindeki artışın ergen bireylerin olumsuz duygusal davranışlarını önemli ölçüde etkilediği saptanmıştır. Bu bulgu, sağlıklı ebeveyn-çocuk ilişkisinin, ergenlik döneminde kritik bir öneme sahip olan duygusal düzenleme süreçlerini olumsuz yönde etkileyebileceğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, toksik ebeveynliğe maruz kalan bireylerin yalnızca duygusal ve sosyal gelişimleri değil, akademik yaşantıları da olumsuz yönde etkilenmektedir. Nitekim Munyua ve Disiye'nin (2020) çalışmasında, toksik ebeveynlik deneyimi yaşayan öğrencilerin okula ve derslerine karşı ilgilerinin azaldığı ve çalışma motivasyonlarının düşük olduğu saptanmıştır. Bu bulgu, aileden alınan sosyal destek ve anlayışın bireyin akademik yaşantısını destekleyen temel unsurlardan biri olduğunu ve bu desteğin yetersiz kaldığı durumlarda bireyin akademik performansının da risk altına girebileceğini göstermektedir. Son olarak, Tas'adi ve diğerlerinin (2024) çalışmasında ise toksik ebeveynlik düzeyindeki artışın ergenlerde sosyal kaygı düzeyini yükselttiği, buna karşılık sosyal becerileri azalttığı saptanmıştır. Bu bulgu, bireyin erken dönem bağlanma deneyimlerinin sosyal işlevsellik üzerinde belirleyici bir rol oynadığını ve toksik ebeveynliğin sosyal uyumu olumsuz yönde etkileyebileceğini göstermektedir. Sonuç olarak toksik ebeveynliğe maruz kalan ergenlerin, bireyleşme süreçlerinde ebeveynleri ile bağlanmışlık inşa edemeyebilecekleri düşünülmektedir.

Bireyleşme süreçlerindeki faktörlerden biri olan *destek arayışı*, bireyin zor durumlarda ebeveynlerinin duygusal desteğini (tavsiye ve yardım) aramasıdır (Karataş vd., 2019). Derlemeye dahil edilen Budi ve Nuansa (2024) ile Pramesti ve diğerlerinin (2024) çalışmaları, zorbalık davranışlarının altında yatan nedenlerden biri olarak öğrencilerin ailelerinde maruz kaldıkları toksik ebeveynlik tutumlarını öne çıkarmaktadır. Toksik ebeveynlik, bireyin yalnızca aile içi ilişkilerini değil; arkadaşlık ve romantik ilişkiler gibi diğer sosyal bağlarını da olumsuz yönde etkileyerek sağlıklı ilişki kurma becerilerini zayıflatmaktadır (Pratiwi vd., 2020). Toksik ebeveynliğe maruz kalan çocuklarda, destek arayışının hiç gelişemediği ya da sağlıklı biçimlerde

şekillenebildiği düşünülmektedir. Ayrıca, Tas'adi ve diğerlerinin (2024) derlemeye dahil edilen çalışmasında, toksik ebeveynlik düzeyindeki artışın ergen bireylerde sosyal kaygı düzeyini yükselttiği, buna karşılık sosyal becerileri azalttığı saptanmıştır. Demir'in (2007) çalışmasında ergenlerin ailelerine yönelik olumlu duygularının temelinde; güven verme, destek olma, yardımcı olma, isteklerini karşılama, mahrum etmeme gibi yardımcı işlevleri ile iyiliğini isteme, deneyimli olma ve korkularına hak verme gibi koruyucu işlevlerin yer aldığı belirtilmektedir. Bu işlevlerden biri olan destek arayışı, bireyin yalnızlık, kırılabilirlik ya da yoğun duygusal baskı hissettiği anlarda güvenli ilişkiler kurma ihtiyacından doğmaktadır. Ancak toksik ebeveynlik altında yetişen bireylerde, bu ihtiyacın karşılanması genellikle reddedilme, eleştirilme ya da cezalandırılma gibi olumsuz deneyimlerle bastırılmıştır. Bu durum, bireyde güven duygusunun zedelenmesine, sosyal ortamlarda geri çekilme davranışlarının artmasına ve genel olarak sosyal işlevsellikte bozulmalara yol açabilmektedir. Munyua ve Disiye'nin (2020) çalışmasında ise, toksik ebeveynliğe maruz kalan ergenlerin okula ve derslerine karşı ilgilerinin azaldığı ve çalışma motivasyonlarının düşük olduğu bulgulanmıştır. Toksik ebeveynliğe maruz kalarak yetişen çocuklar, başarılarının değersizleştirilmesi, sürekli eleştirilme veya aşırı baskı gibi tutumlar nedeniyle kendi yeterliliklerine olan güvenlerini yitirebilmekte dolayısıyla ebeveynlerinden duygusal olarak yeterli desteği görememektedirler. Bu durum ise hem akademik motivasyonlarını hem de performanslarını olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Son olarak Kholifah ve Itryah'ın (2024) çalışmasında ise, toksik ebeveynlik düzeyindeki artışın ergenlerde olumsuz duygusal davranışların görülme olasılığını artırdığı belirlenmiştir. Sürekli eleştirilme, küçümsenme veya dışlanma gibi ebeveyn tutumlarının, ergenlerin yardım isteme eğilimlerini zayıflatabileceği ve duygusal ihtiyaçlarını bastırmalarına yol açabilmektedir. Bu durumun yalnızca içsel boşluk ve sosyal geri çekilme ile sınırlı kalmayıp, aynı zamanda bireyin kendi değerine ve yeterliliklerine olan inancını zedeleyerek özgüvenini düşürebileceği; dolayısıyla güven temelli duygusal bağlar kurma becerisini de olumsuz yönde etkileyebileceği değerlendirilmektedir.

Ebeveynleri hayal kırıklığına uğratma korkusu kavramına göre bireyler, ebeveynlerinin beklentilerini karşılayamadıklarında; ebeveyne olan bağımlılıklarının yanı sıra kaygı, endişe, suçluluk ve kızgınlık gibi yoğun duygularla da yüzleşmektedir (Karataş vd., 2019). Toksik ebeveynliğe ait bulgular incelendiğinde, Tas'adi ve diğerleri (2024) tarafından yürütülen çalışmada, toksik ebeveynlik düzeyinin artmasıyla birlikte sosyal kaygı düzeyinin de arttığı ortaya konulmuştur. Bu durum, toksik ebeveynlik davranışlarının ergenlerin bireyleşme süreçlerinde sosyal kaygı düzeylerini önemli ölçüde etkileyebileceğini ve ergenlerin bireyleşme süreçlerinde yaşadıkları ebeveynlerini hayal kırıklığına uğratma korkusuyla sosyal kaygı gibi sorunlarla karşılaşabileceklerini ortaya koymaktadır. Aynı çalışmada, toksik ebeveynlik tutumlarının ergenlerin psikolojik iyi oluşları üzerinde anlamlı etkiler yarattığı bulgulanmıştır. Benzer şekilde, Munyua ve Disiye (2020) tarafından yürütülen çalışmada, toksik ebeveynlik ve akademik başarı arasında ters orantılı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Aynı zamanda, toksik ebeveynlik davranışlarına düşük düzeyde maruz kalan öğrencilerin duygusal ve psikolojik iyi oluşlarının daha dengeli olduğu saptanmıştır. Bu durumun da onların akademik başarılarına olumlu yönde etki ettiği ortaya konulmuştur. Kholifah ve Itryah (2024) tarafından yürütülen çalışmada, toksik ebeveynlik düzeyinin artmasının ergenlerin olumsuz duygusal davranışlar sergileme olasılıklarını artırdığı bulunmuştur. Bu çalışmalar, toksik ebeveynlik tutumlarının ergen bireylerin ebeveynlerini hayal kırıklığına uğratma korkusu yaşamalarına sebep olabileceğini düşündürmektedir. Buna karşılık, Budi ve Nuansa (2024) tarafından yürütülen çalışma, birtakım toksik ebeveynlik davranışlarının ebeveynleri hayal kırıklığına uğratma korkusuna sebep olamayabileceğini göstermektedir. Bu çalışmada, aşırı kontrolcü ve baskıcı ebeveynlik tutumları ile ergenlerin zorbalık davranışları arasında anlamlı bir ilişki gözlemlenmiştir. Toksik ebeveynliğin ergenlerin gösterdiği zorbalık davranışlarının önemli bir kısmını açıkladığı görülmüştür. Aynı şekilde, Pramesti ve diğerlerinin (2024) çalışmasında da toksik ebeveynlik modellerinin zorbalık davranışları arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Zorbalık

davranışlarının önemli bir bölümünün, toksik ebeveynlikten etkilendiği bulunmuştur. Sonuç olarak, toksik ebeveynlik davranışlarına maruz kalan bireylerin, bireyleşme süreçlerinde ebeveynlerini hayal kırıklığına uğratma korkusu yaşayabileceği düşünülmektedir. Bireyleşme süreçlerindeki faktörlerden biri olan *müdahalecilik*, bireyin bir ebeveyni kendi özel alanına izinsiz müdahalesine yönelik algılarını ifade etmektedir (Karataş vd., 2019). Derleme kapsamında değerlendirilen Budi ve Nuansa'nın (2024) çalışmasında, baskıcı ebeveyn davranışlarının zorbalık davranışlarıyla anlamlı düzeyde ilişkili olduğu; özellikle aşırı kontrol ve müdahaleciliğin de bu davranışları anlamlı şekilde yordadığı bulunmuştur. Benzer şekilde, Pramesti ve diğerlerinin (2024) gerçekleştirdiği çalışmada da toksik ebeveynlik ile zorbalık davranışları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Ebeveynlerinin toksik davranış kalıplarını rol model alan çocuklar, bu davranışları bir diğerine karşı gösterme eğiliminde olacaklardır. Bu doğrultuda, alanyazında toksik ebeveynliğin zorbalık davranışlarını pekiştirdiğine işaret eden bulguların, müdahalecilik kavramı üzerinden bireyleşme sürecine dair elde edilen verilerle örtüştüğü görülmektedir. Munyua ve Disiye (2020) çalışmasında, toksik ebeveynlikle akademik başarı arasında anlamlı ve olumsuz yönde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ebeveynlerin çocuklarının çıkarları yerine kendi başarı anlayışlarını dayatması, çocuğun kendi kendini yönlendirme ve ustalık arayışıyla çelişkiye düşmekte, bu temel psikolojik ihtiyaçların karşılanmaması ise bireyde dış onay arzusunu artırmakta ve sonuç olarak olumsuz değerlendirilme korkusunu tetiklemektedir (Carr vd., 2021). Bu bağlamda, ebeveynlerin kendi başarı anlayışlarını dayatarak sergiledikleri aşırı müdahaleci tutumları ergenlerin bireyleşme sürecini sekteye uğratmaktadır. Ebeveynlerle olan etkileşimler, ebeveynlerin çocuğun özerklik ihtiyacını ne ölçüde teşvik ettiği ya da engellediğine bağlı olarak sağlıklı bireyleşme sürecini etkilemektedir. Aynı şekilde Tas'adi ve diğerlerinin (2024) çalışması, toksik ebeveynlik davranışları arasında en sık karşılaşılan örüntülerden birinin de ebeveynlerin çocuklarından yüksek beklentilere sahip olması olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum, toksik ebeveynlikte müdahalecilik kavramının bireyleşme üzerindeki etkisinin anlaşılmasına ışık tutmaktadır. Kholifah ve Itryah (2024) çalışmasında, toksik ebeveynliğin ergenlerin duygusal tepkileri üzerinde güçlü bir etkiye sahip olduğunu, bu etkinin büyük ölçüde duygusal davranışlardaki değişim olduğunu açıklamaktadır. Aşırı müdahaleci ebeveynlerin çocuklarının ergenlik dönemindeki bireyleşme süreçlerinde olumsuz duygusal tepkiler sergileyecekleri düşünülmektedir.

Bireyleşme süreçlerinde, ergenlerin ebeveyn desteği almadan kişisel işlerini, problemlerini yönetebileceklerine ve onlardan destek almadan önemli kararlar alabileceklerine yönelik inançları olan özgüven büyük önem taşımaktadır. *Özgüven*, bireyin belirli bir ebeveynin yardımı olmadan sorunları ve önemli kararları yönetebileceğine dair inancını tanımlamaktadır (Karataş vd., 2019). Toksik ebeveynliğe maruz kalan ergenlerde zorbalık davranışlarının anlamlı düzeyde ilişkili olduğu, Budi ve Nuansa (2024) ile Pramesti ve diğerlerinin (2024) çalışmalarında ortaya konulmuştur. Duygularını ifade etmekte zorlanan bireyler, bu durumla başa çıkmak için zorbalık gibi dışavurumcu davranışlar sergileyecektir. Bu bulgular, toksik ebeveynliğe maruz kalmış ergen bireylerin sergiledikleri zorbalık davranışlarının özgüven eksikliğinden kaynaklı olabileceğini düşündürmektedir. Kholifah ve Itryah'ın (2024) çalışmasına bakıldığında ise, toksik ebeveynlik düzeyindeki artışın ergen bireylerin olumsuz duygusal davranışlarını önemli ölçüde etkilediği bulgulanmıştır. Çalışmada, toksik ebeveynlerin özellikle çocuğun başarılarının başkalarıyla kıyaslanması ve geçmiş hataların sürekli dile getirilmesi gibi küçümseyici ve aşağılayıcı tutumlar sergiledikleri belirtilmiştir. Bu tür davranışlar, çocuklarda yalnızca özgüven eksikliğine yol açmakla kalmamakta; aynı zamanda kendini yetersiz görme, değersizlik hissi, aşırı öz eleştiri ve başarısızlık korkusu gibi problemlere de yol açabileceği öngörülmektedir. Tas'adi ve diğerleri (2024) tarafından yürütülen ve derlemeye dahil edilen çalışmada, toksik ebeveynliğin ergenlerde sosyal kaygı düzeyini artırdığı ve sosyal becerilerini olumsuz yönde etkilediği belirlenmiştir. Benzer şekilde, Aprilia (2023) toksik ebeveynliğe maruz kalan çocukların duygularını ifade etmekte güçlük çektiklerini, bunun sonucunda güçlü bir savunma mekanizması geliştirerek iç dünyalarına çekildiklerini ifade etmektedir. Sürekli eleştirilme veya reddedilme deneyimi, çocuklarda kararsızlık ve çekingenlik duygularını beslemekte ve bireylerin kendi düşünce ve

isteklerini geçersiz görmelerine yol açabilmektedir. Munyua ve Disiye (2020) tarafından yürütülen çalışmada ise, toksik ebeveynlik ile akademik başarı arasında anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki belirlenmiş; toksik ebeveynlik düzeyinin artmasıyla birlikte akademik başarı düzeyinin azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Toksik ebeveynliğin çocukların sadece duygusal değil, aynı zamanda akademik motivasyonlarını da zayıflattığını vurgulamaktadır. Korku, utanç ve baskı altında yetişen çocuklar, öğrenmeyi bir keşif süreci olarak değil, cezadan kaçınma biçimi olarak deneyimlemekte; bu durumun ergen bireylerin içsel motivasyonlarını azaltabileceği, başarı hissi geliştirmelerini engelleyebileceği ve özgüvenlerini de zayıflatabileceği düşünülmektedir. Sonuç olarak, toksik ebeveynlere sahip ergen bireylerin özgüven problemleri yaşayabileceği öngörülmektedir.

Bu derleme çalışmasında, toksik ebeveynlik tutumlarının ergen bireylerin bireyleşme süreçlerine etkileri incelenmiştir. İncelenen araştırmalar, toksik ebeveynlik uygulamalarının ergenlerde sosyal kaygı, zorbalık davranışları, özgüven eksikliği, duygusal davranışlar ve akademik başarı gibi çeşitli psikososyal faktörlerle anlamlı ilişkiler içinde olduğunu ortaya koymuştur (Munyua ve Disiye, 2020; Budi ve Nuansa, 2024; Kholifah ve Itryah, 2024; Tas'adi vd.,2024; Pramesti vd., 2024). Karataş ve diğerlerinin (2019) bireyleşme modeli çerçevesinde değerlendirildiğinde; toksik ebeveynliğin bireyin destek arayışı, bağlanmışlık, müdahalecilik algısı, özgüveni ve ebeveyni hayal kırıklığına uğratma korkusu üzerinde belirleyici bir etkisi olduğu görülmektedir. Bu bağlamda, toksik ebeveynlik tutumlarının yalnızca kısa vadeli değil, bireyin yaşam boyu süren ilişkileri ve bireyleşme yolculuğu üzerinde de kalıcı izler bırakabileceği söylenebilmektedir.

Derlemenin birtakım sınırlılıkları bulunmaktadır. İlk olarak, çalışma yalnızca ergen bireyleri kapsayan araştırmalarla sınırlı tutulmuş ve farklı yaş gruplarına yönelik yapılmış çalışmalar değerlendirme dışında bırakılmıştır. Bu durum, toksik ebeveynliğin yaşamın diğer evrelerindeki etkilerini inceleme açısından bir kısıt oluşturmaktadır. İkinci olarak, veri taraması yalnızca Google Akademik, YÖK Tez Tarama Merkezi, Scopus ve WoS gibi sınırlı sayıdaki veri tabanı üzerinden yapılmıştır; dolayısıyla bu sınırlı arama kapsamı alanyazında yer alan bazı önemli çalışmaları dışarıda bırakmış olabilmektedir. Son olarak, yalnızca hakemli dergilerde yayımlanmış makaleler ile lisansüstü tezler değerlendirmeye alınmış; bildiri, rapor, kitap bölümü ve olgu sunumu türündeki yayınlar kapsam dışı bırakılmıştır. Söz konusu sınırlamalar, elde edilen verilerin yorumlanmasında ve alanyazına katkı sağlama düzeyinde belli sınırlılıklar yaratabilmektedir.

Bulgular doğrultusunda çeşitli öneriler geliştirilmiştir. Öncelikle, ebeveynlerin toksik davranış kalıplarını tanımalarına ve bu tutumları dönüştürmelerine olanak sağlayacak psikoeğitim programlarının yaygınlaştırılması önem arz etmektedir. Bununla birlikte, toksik ebeveynlik deneyimi yaşamış ergen bireylerin bireyleşme süreçlerini desteklemek amacıyla okul temelli psikolojik danışmanlık hizmetlerinin artırılması gerekmektedir. Ayrıca, ebeveynlerin sağlıklı tutumlar geliştirmelerini teşvik edecek eğitim ve aile politikalarının yeniden yapılandırılması, toplumsal farkındalığı artırmak için ise kamuoyuna yönelik bilinçlendirme kampanyalarının düzenlenmesi önerilmektedir. Öte yandan, toksik ebeveynliğin bireyleşme üzerindeki etkilerini; kültürel yapı, cinsiyet, sosyoekonomik düzey ve bağlanma stili gibi değişkenler açısından inceleyen ileri düzey nicel ve nitel araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Son olarak, klinik uygulamalarda toksik ebeveynlikten etkilenen bireylerin sağlıklı bireyleşme süreci geçirmelerini desteklemeye yönelik psikolojik müdahale programlarının geliştirilmesi de önem taşımaktadır.

Kaynaklar

- Akçar, K., & Yüzbaşı, D. V. (2025). Kimlik kavramı ve kimlik gelişimine yönelik müdahale programları. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Alanında Uluslararası Derleme, araştırma ve Çalışmalar*, 81.
- Allen, J. P., & Land, D. (1999). Attachment in adolescence. J. Cassidy, & P.R. Shaver (Ed). İçinde *Handbook of Attachment: Theory, Research, and Clinical Applications*, (s.419–435). The Guilford Press.

- Aponte, H. J., & Van Deusen, J. M. (1981). Structural family therapy. İçinde A. S. Gurman & D. P. Kniskern (Ed.), *Handbook of family therapy*. Brunner/Mazel.
- Aprilia, E. S., Alfreda, A. Z., Jannah, A., Solikhah, M., & Pradana, H. (2023). Dampak toxic parents terhadap kesehatan mental remaja akhir. *Psycho Aksara: Jurnal Psikologi*, 1(2), 210–225.
- Arnett, J. J. (2005). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55(5), 469–480.
- Assor, A., Roth, G., & Deci, E. L. (2004). The emotional costs of parents' conditional regard: A Self-Determination Theory analysis. *Journal of personality*, 72(1), 47-88.
- Aworefa, T. S., & Fletcher, K. L. (2026). Perfectionism mediates the relationship between parental expectations and adolescent depressive symptoms. *Behavioral Sciences*, 16(1), 125.
- Barber, B. K. (1996). Parental psychological control: Revisiting a neglected construct. *Child Development*, 67(6), 3296-3319.
- Bilgin, O. (2011). *Ergenlerde özgüven düzeyinin bazı değişkenler açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Blos, P. (1967). The second individuation process of adolescence. *Psychoanalytic Study of Child*, 22, 162–186.
- Blos, P. (1979). *The adolescent passage*. International University Press.
- Bowlby, J. (1988). *A secure base: Parent-child attachment and healthy human development*. Basic Books.
- Brumariu, L. E., Nair, T. K., Bogdan, A. G., Waslin, S. M., Muntean, A., & Kerns, K. A. (2026). Early adolescents' attachment security, parental emotion socialisation, and early adolescents' emotion regulation of positive emotions. *Cognition and Emotion*, 1-8.
- Budi, M., & Nuansa, D. A. (2024). The influence of toxic parenting on bullying behavior. *Journal of Counseling and Educational Research*, 1(1), 22–32.
- Bulut, I. (1990). *Aile değerlendirme ölçeği el kitabı*. Özgüzeliş Matbaası.
- Carr, V. M., Francis, A. P., & Wieth, M. B. (2021). The relationship between helicopter parenting and fear of negative evaluation in college students. *Journal of Child and Family Studies*, 30(8), 1910–1919.
- Choe, S. Y., Lengua, L. J., McFall, J. P., & Wyman, P. A. (2023). Adolescents' comfort in disclosing to caregivers predicts suicidal thoughts and behaviors directly and indirectly through difficulties in emotion regulation. *Journal of Youth and Adolescence*, 52(8), 1721-1737.
- Christensen, A., & Margolin, G. (1988). Conflict and alliance in distressed and non-distressed families. İçinde R. A. Hinde & J. Stevenson-Hinde (Ed.), *Relationships within families* (s. 263–282). Oxford University Press.
- Crocetti, E., Rubini, M., Luyckx, K., & Meeus, W. (2008). Identity formation in early and middle adolescents from various ethnic groups: From three dimensions to five statuses. *Journal of Youth and Adolescence*, 37(8), 983-996.
- Çiçek, İ. (2018). *Ergenlerin kişilik özellikleri ile ayrışma bireyleşme arasındaki ilişkide akran ilişkilerinin aracı etkisi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. Springer Science & Business Media.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The “what” and “why” of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227–268.

- Demir, İ. (2007). *Gençlerin kimlik yapıları: Farklı yerellikler ekseninde nitel bir inceleme* [Yayınlanmış doktora tezi]. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Djamarah, S. B. (2014). *Pola asuh orang tua dan komunikasi dalam keluarga*. PT. Rineka Cipta.
- Dunham, S. M., Dermer, S. B., & Carlson, J. (2012). *Poisonous parenting: Toxic relationships between parents and their adult children*. Routledge.
- Ersami, F. K., & Wardana, M. A. W. (2023). Pengaruh toxic parenting bagi kesehatan mental anak: Literature review. *Jurnal Promotif Preventif*, 6(2), 324–334.
- Ersoy, Ö., & Şahin, F. (1999). 0–6 yaş döneminde anne baba eğitiminin önemi. *Mesleki Eğitim Dergisi*, 1(1), 58–62.
- Fidrayani, F., & Serojaningtyas, M. (2023). Investigating the relationship between toxic parents and self-esteem in elementary school students. *Journal of Integrated Elementary Education*, 3(2), 164–171.
- Grusec, J. E., & Davidov, M. (2007). Socialization in the family: The roles of parents. J. E. Grusec & P. D. Hastings (Ed.), *Handbook of socialization: Theory and research* (s. 284–309). The Guilford Press.
- Indrawati, E. S., Hyoscyamina, D. E., Qonitatin, N., & Abidin, Z. (2015). Profil keluarga disfungsional pada penyandang masalah sosial di Kota Semarang. *Jurnal Psikologi*, 13(2), 120–132.
- Ismiati, I. (2024). Dampak pola asuh toxic parents terhadap perkembangan self esteem remaja. *Takammul: Jurnal Studi Gender dan Islam Serta Perlindungan Anak*, 13(1), 1–14.
- İlhan, T., & Özdemir, Y. (2012). Beliren yetişkinlerde yaş, cinsiyet ve bağlanma stillerinin kimlik statüleri üzerindeki yordayıcı rolü. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (19), 227–241.
- Kakihara, F., & Tilton-Weaver, L. (2009). Adolescents' interpretations of parental control: Differentiated by domain and types of control. *Child Development*, 80(6), 1722–1738.
- Kakihara, F., Tilton-Weaver, L., Kerr, M., & Stattin, H. (2010). The relationship of parental control to youth adjustment: Do youths' feelings about their parents play a role? *Journal of Youth and Adolescence*, 39(12), 1442–1456.
- Karadeniz, G. (2019). *Genç yetişkin erkeklerin algıladıkları baba tutumları ile bireyleşme arasındaki ilişkide psikolojik sağlamlığın düzenleyici rolü*. [Yayınlanmış doktora tezi]. T.C. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karataş, S., Puklek Levpušček, M., & Komidar, L. (2019). Demographic factors and individuation in relation to parents predicting attachment avoidance and anxiety in Turkish emerging adults. *Current Psychology*, 38(6), 1443–1455.
- Kennedy, H. (1999). Romantic attachment style and ego identity, attributional style and family of origin in first-year college students. *College Student Journal*, 33.
- Kholifah, R. N., & Itryah, I. (2024). The relationship between toxic parenting and emotional behavior of adolescent children in class XI at SMAN 1 Merapi Barat. *ELS Journal on Interdisciplinary Studies in Humanities*, 7(3), 432–436.
- Koçak, A., & Uçanok, Z. (2026). Annenin özerklik desteği: Öncülleri ve sonuçlarının kendini belirleme kuramı ışığında incelenmesi. *Gelişim ve Psikoloji Dergisi*, 7(13), 1–17.
- Kolhatkar, G., & Berkowitz, C. (2014). Cultural considerations and child maltreatment in search of universal principles. *Pediatric Clinics of North America*, 61, 1007–1022.

- Lapsley, D. K., & Stey, P. (2010). Separation-individuation. İçinde I. Weiner & E. Craighead (Ed.), *Corsini's encyclopedia of psychology*. Wiley.
- Latifa, L. (2023). 5 characteristics of toxic parents. *Parenting Indonesia*.
- Luyckx, K., Soenens, B., Vansteenkiste, M., Goossens, L., & Berzonsky, M. D. (2007). Parental psychological control and dimensions of identity formation in emerging adulthood. *Journal of Family Psychology*, 21(3), 546-550.
- Mahler, M. S. (1963). Thoughts about development and individuation. *The Psychoanalytic Study of the Child*, 18(1), 307-324.
- Mahler, M. S., Pine, F., & Bergman, A. (1975). *The psychological birth of the infant*. Basic Books.
- Matannah, J. F., & Hancock, G. R. (2004). Parental attachment, separation, individuation, and college student adjustment: A structural equation analysis of mediational effects. *Journal of Counseling Psychology*, 51(2), 213-225.
- Mikulincer, M., Shaver, P. R., Bar-On, N., & Ein-Dor, T. (2010). The pushes and pulls of close relationships: Attachment insecurities and relational ambivalence. *PS Sozial Psychologie*, 98(3), 450-468.
- Minuchin, S. (1967). *Families of the slums: An exploration of their structure and treatment*. Basic Books.
- Morris, A. S., Criss, M. M., Silk, J. S., & Houlberg, B. J. (2017). The impact of parenting on emotion regulation during childhood and adolescence. *Child development perspectives*, 11(4), 233-238.
- Munyua, J. K., & Disiye, M. A. (2020). Toxic parenting adversely correlates to students' academic performance in secondary schools in Uasin Gishu County, Kenya. *International Journal of Scientific and Research Publications*, 10(7), 249-253.
- Pramesti, N. D. A., Meiyuntariningsih, T., & Ramadhani, H. S. (2024). Peran pola asuh toxic parents terhadap perilaku bullying pada remaja. *Jiwa: Jurnal Psikologi Indonesia*, 2(3), 193-200.
- Pratiwi, H., Piaud, P., Tarbiyah, F., Uin, K., & Banjarmasin, A. (2020). Assessing the toxic levels in parenting behavior and coping strategies implemented during the COVID-19 pandemic. *Ikta Yarliani Murniyanti Ismail Rizki Noor Haida Noer Asmayati*, 14(2).
- Putri, K. G. (2024). Hubungan antara toxic parents terhadap kondisi kesehatan mental remaja. *ISTISYFA: Journal of Islamic Guidance and Counseling*, 1(2).
- Ramadani, F. (2022). *Description of self-esteem in toxic parents victims at the Aceh Community Welfare Foundation (Yakesma)*. Thesis, 115.
- Rice, K. G. (1992). Separation-individuation and adjustment to college: A longitudinal study. *Journal of Counseling Psychology*, 39, 203-213.
- Rifani, F., & Sanusi, Qadariah, L. (2018). Communication patterns of young people in East Banjarmasin in responding to toxic parents to the impact. *Communication, Responding to Toxic Parents*, 10.
- Ryan, K. M., Zimmer-Gembeck, M. J., Hawes, T., Kovacs, T., & Leahy, N. (2026). Intrusive parenting and adolescent internalizing and externalizing symptoms: Three-level meta-analytic reviews considering parenting concepts and methodology. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 1-23.
- Saskara, I. P. A., & Ulio, S. M. (2020). Peran komunikasi keluarga dalam mengatasi toxic parents bagi kesehatan mental anak. *Pratama Widya: Jurnal Pendidikan Anak Usia Dini*, 5(2), 125-134.
- Soenens, B., & Beyers, W. (2012). The cross-cultural significance of control and autonomy in parent-adolescent relationships. *Journal of Adolescence*, 35(2), 243-248.

- Soenens, B., Park, S. Y., Vansteenkiste, M., & Mouratidis, A. (2012). Perceived parental psychological control and adolescent depressive experiences: A cross-cultural study with Belgian and South-Korean adolescents. *Journal of adolescence*, 35(2), 261-272.
- Soenens, B., Luyckx, K., Vansteenkiste, M., Duriez, B., & Goossens, L. (2008). Clarifying the link between parental psychological control and adolescents' depressive symptoms: Reciprocal versus unidirectional models. *Merrill-Palmer Quarterly*, 54(4), 411-444.
- Steinberg, L., & Morris, A. S. (2001). Adolescent development. *Annual Review of Psychology*, 52(1), 83-110.
- Sumiyati, S. (2014). *Konsep dasar pendidikan anak usia dini dalam Islam*. Cakrawala Institute.
- Tas'adi, R., Dasril, Yusra, F. H., Anindita, Irman, R., Yulitri, R., & Asmita, W. (2024). The influence of toxic parenting on social anxiety and social skills of SMAN Batusangkar students. *TA'DIB: Journal of Islamic Education*, 27(1), 57-65.
- Tudge, J. R. H., Hogan, D. M., Snezhkova, I. A., Kulakovskaya, M. S., & Etz, K. E. (2000). Parents' child-rearing values and beliefs in the United States and Russia: The impact of culture and social class. *Infant and Child Development*, 9(2), 105-121.
- Ulfadhilah, K. (2021). The effect of toxic parents on character in childhood in Tkit Al-Umm. *Indonesian Journal of Islamic Early Childhood Education*, 6(1), 27-36.
- UNICEF. (2002). *Adolescence: A time that matters*. Author.
- von Bertalanffy, L. (1968). *General systems theory: Foundation, development, applications*. Brazillier.
- Won, J., Jang, D., & Kwon, S. (2026). The relationship among perceived parental psychological control, socially prescribed perfectionism, fear of failure, and performance of adolescent athletes. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 24(2), 249-268.
- Yavuzer, H. (2005). *Çocuk psikolojisi* (27. baskı). Altın Kitaplar Yayınevi.
- Yöndem, Z. D., & Eren Artan, A. (2018). Ergenlik. İçinde A. Güngör Aytar (Ed.), *Gelişim psikolojisi* (s. 160-203). Hedef CS.
- Yılmaz, K. (2021). Sosyal bilimlerde ve eğitim bilimlerinde sistematik derleme, meta değerlendirme ve bibliyometrik analizler. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(2), 1457-1490.
- Zhu, X., Luo, X., Dou, D., & Zhou, Z. (2026). Chinese parents' psychological control and adolescents' psychological well-being over time: The role of psychological needs. *Journal of Adolescence*, 98(4), 1168-1184.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

Çıkar Çatışması Beyanı

Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

EXTENDED ABSTRACT

Literature review: Parenting attitudes are emphasized to be more influential and decisive on the child's social, emotional, and cognitive development than environmental factors (Grusec and Davidov, 2007). It is widely accepted in the literature that the sociocultural structure of the family is a fundamental determinant of parental child-rearing approaches (Kolhatkar and Berkowitz, 2014; Tudge et al., 2000). The mother-child relationship becomes one of the most important components of personality development (Ersoy and Şahin, 1999; Yavuzer, 2005). When functional and non-functional family structures are compared, functional families are defined as healthy, whereas families that fail to fulfill their functions adequately are defined as unhealthy (Bulut, 1990). In children who exhibit behavioral problems, it is observed that parents have difficulty establishing authority and that the child gains a level of autonomy that is not appropriate for their age (Christensen and Margolin, 1988). Toxic parenting is a widely used term describing dysfunctional family structures, and this parenting style can lead to long-term negative effects on children's self-esteem, friendships, and parent-child relationships (Mikulincer et al., 2010). It is noted that individuals exposed to toxic parenting frequently experience stress, depression, lack of self-confidence, and difficulties with anger regulation (Ersami and Wardana, 2023). Mahler et al. (1975) define the individuation process as a developmental journey beginning at birth, while Blos (1979) emphasizes that it becomes a central developmental task during adolescence. Studies indicate that adolescents with secure attachment experience fewer problems in their individuation processes (Rakipi, 2015; Mattanah et al., 2004). Karataş et al. (2019) demonstrate that parental attitudes are decisive in the healthy development of individuation and that the acquisition of autonomy is shaped by whether parents adopt supportive or intrusive approaches.

Methodology: This study is a systematic review in which research selected according to specific criteria is systematically examined and synthesized (Yılmaz, 2021). Research including the variable of toxic parenting was searched in Google Scholar, YÖK Thesis Review Center, Scopus, and WoS databases, and studies meeting the inclusion criteria were identified. Inclusion criteria were defined as the studies being published in peer-reviewed journals or being graduate theses, and the sample group consisting of adolescent individuals. In contrast, case reports, book chapters, studies with child or adult samples, and research that did not report data were excluded. The vast majority of studies included in the review focus on the effects of toxic parenting on emotional, social, and cognitive outcomes in adolescents, thus filling an important gap in the existing literature on adolescence.

Findings and discussion: Research on toxic parenting across different age groups reveals that this parenting style has multifaceted and negative effects on adolescents' emotional, social, and academic development. Budi and Nuansa's (2024) study shows that toxic parenting, particularly through emotional neglect, excessive control, and oppressive attitudes, increases verbal, social, physical, and cyberbullying behaviors in young people, and this relationship is even more pronounced at lower socioeconomic levels. Kholifah and Itryah (2024) found that toxic parenting strongly influences adolescents' emotional responses and significantly predicts negative emotional behaviors. Munyua and Disiye's (2020) findings indicate that toxic parenting negatively impacts students' academic achievement; with increasing toxic attitudes, achievement and motivation decrease, while students exposed to lower levels of toxic parenting are more balanced and motivated. Pramesti et al. (2024) showed that bullying behaviors among middle school students are largely (71.8%) associated with a history of toxic parenting. Tas'adi et al. (2024) state that toxic parenting increases social anxiety and reduces social skills in adolescents, and that high parental expectations are a decisive pressure factor in this process. When these studies are evaluated together, it is consistently seen that toxic parenting poses risks in many areas of child and adolescent development.

Overall, studies show that toxic parenting negatively affects the individuation process during adolescence through the structures of attachment, support seeking, fear of disappointing parents, intrusiveness, and self-esteem, as defined by Karataş et al. (2019). It has been found that an increase in toxic parenting significantly affects the negative emotional behaviors of adolescents, increases social anxiety levels, reduces social skills, decreases interest in school and lessons, and lowers motivation to study; a significant portion of bullying behaviors are influenced by toxic parenting, and toxic parenting leads to children having difficulty expressing their emotions. It has been noted that parental attitudes such as constant criticism, belittling, or exclusion can weaken the tendency to seek help and lead to the suppression of emotional needs; excessive control and intrusiveness predict bullying behaviors; and parents imposing their own understanding of success can conflict with adolescents' need for autonomy, hindering the individuation process. When all these findings are considered together, it is thought that adolescents exposed to toxic parenting behaviors may have difficulty forming attachments, may seek support in unhealthy ways, may experience fear of

disappointing their parents, may have heightened perceptions of intrusiveness, and may suffer from self-esteem problems.

Results and recommendations: This review examines the effects of toxic parenting attitudes on the individuation processes of adolescents. The studies reviewed have shown that toxic parenting practices are significantly associated with various psychosocial factors in adolescents, including social anxiety, bullying behaviors, lack of self-confidence, emotional behaviors, and academic achievement (Munyua and Disiye, 2020; Budi and Nuansa, 2024; Kholifah and Itryah, 2024; Tas'adi et al., 2024; Pramesti et al., 2024). When evaluated within the framework of Karataş et al.'s (2019) individuation model, toxic parenting is seen to have a decisive effect on an individual's support-seeking, attachment, perception of intrusion, self-confidence, and fear of disappointing their parents. In this context, it can be said that toxic parenting attitudes can leave lasting marks not only in the short term but also throughout an individual's life, affecting their relationships and individuation journey. The study's limitations include the inclusion of research solely focused on adolescents, the restriction of data search to limited databases such as Google Scholar, YÖK Thesis Review Center, Scopus and WoS, and the inclusion of only articles published in peer-reviewed journals. Based on the study's findings, it is recommended that psychoeducational programs for parents to recognize toxic behavior patterns be expanded, school-based psychological counseling services be increased to support the individuation processes of adolescents who have experienced toxic parenting, and family policies be restructured accordingly. Furthermore, there is a need for advanced research examining the effects of toxic parenting on individuation in terms of variables such as cultural structure, gender, socioeconomic level, and attachment style, and the development of intervention programs to support individuals affected by toxic parenting in clinical practice is crucial.